

Klassiska noveller Nr 48

S. A. Duse:

Tjufskytten

Klassiska noveller 48.

S. A. Duse – Tjufskytten.

Återutgivning av text från 1920

av S. A. Duse

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-553-5

Copyright © 2021 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.
Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksforlaget.se

Förord

Den välbärgade bonden Jan Person är ute och tjuvjagar.
Han gör det enbart för spänningens skull.
Men den här dagen är skogvaktaren honom på spåret.

I början av 1900-talet var noveller och följetonger en viktig del av innehållet i svenska dagstidningar.

I vår serie "Klassiska noveller" kan du läsa många av de här historiskt viktiga berättelserna.

En av de flitigaste svenska författarna under 1910- och 1920-talen var yrkesmilitären Samuel August Duse (1873–1933).
Han skrev 100-tals tidningstexter om bland annat krig, nyhetshändelser och romantik. Men han var framför allt känd för sina deckare om mästardetektiven Leo Carrington.

Den här texten publicerades ursprungligen år 1920 i tidningarna "Upsala Nya Tidning" samt "Svea" med titeln "Tjufskytten".

I den här e-boken publicerar vi originalets text ordagrant och helt utan ändringar; alla namn, uttryck och till och med eventuella felstavningar har behållits.

S. A. Duse: Tjuvskytten

Den här texten publicerades ursprungligen år 1920 i tidningarna "Upsala Nya Tidning" samt "Svea" med titeln "Tjuvskytten". Författare till texten är S. A. Duse (1873–1933).

Det var med ohygglig ångest som Jan Person denna morgon visade sig i byn, sedan han gömt bössan — inte hans egen, utan skogvaktarens — på det vanliga gömstället i närheten af den öfvergifna och numera vattenfyllda grufvan, "grufsjön", som den kallades.

Jan Person var inte tjuvskytt för snöd vinnings skull. Han var en af de välbergade bönderna i trakten och behöfde inte tjuvfjaga för sitt uppehälle. Nej, det var något helt annat, som dref honom ut i den mörka natten och bort till storskogen. Det var äfventyrets tjusning, den dubbla spänningen i en jakt, där han på samma gång var jägare och villebråd.

Hittills hade Jan Person alltid lyckats klara sig. Visserligen hviskades det man och man emellan, att det inte stod så rätt till med hans hemlighetsfulla utflykter. Men man hade aldrig sett honom med skjutvapen, och inte ett spår till bevis kunde framvisas. Ingen hade heller vågat säga Jan Person i ansiktet en antydning till misstanke.

Men skogvaktaren hade sin egen åsikt om saken, och han hade på

sista tiden i all hemlighet börjat skugga den förmodade tjuvskytten. Och så i dag på morgonen hade han öfverraskat honom nästan i samma ögonblick som han sköt en tjädertupp.

I det ögonblick Jan Person hörde skogvaktarens hotande röst och såg hans bössmyning riktad mot sig, gick det som en blixst genom hans hufvud, att detta måste bli hans död. Ty hellre skulle han frivilligt dränka sig i grufsjöns svartbruna vatten, än han lät föra sig hem som en simpel brottsling, en tjuvskytt, som alla skulle förakta.

Nu — nu var det alltså slut med honom.

— Jaså, min käre Jan Person, sade skogvaktaren hånfullt. Jag fick ändå en gammal räf fast till slut. Och det var sannerligen inte för tidigt. Lägg nu ifrån sej bössan och stå alldeles still.

Jan Persons hand kramade vapnet så att knogarna hvitnade, men han släppte det inte.

— Lägg ifrån er bössan! upprepade skogvaktaren befallande, i det han lade an.

Med en halfkväfd svordom lydde bonden och lät bössan falla. Men han stod så nära den lodräta klippbranten till grufsjön, att vapnet, efter att ha slagit emot bergkanten, med ett plumsande försvann i djupet.

— Ser man på! utbrast skogvaktaren skrattande. Jag tror ni afväpnar er ordentligt. Nå, det skadar inte. Så vidt det beror på mig skall det dröja en tid tills ni får en bössa i era händer igen.

Den reslige skogvaktaren, ett halft hufvud högre än tjuvskytten, hade nu kommit alldeles inpå denne.

— Se så, sade han barskt. Inga krumbukter nu! Sätt i gång och gå före mig. Vägen känner ni.

Jan Person rörde sig inte ur stället.

— Hvad nu då? Jag tror ni vill tjura. Sätt i gång säger jag, och det genast ändå! Annars —

Längre kom han inte.

Han hade lagt sin kraftiga hand på Jan Persons axel för att fösa honom framför sig. Men med en rörelse, kvick som tanken, gjorde denne sig fri och gaf i samma sekund den på något dylikt oförberedd skogsvaktaren en våldsamt stöt i maggropen, så att mannen förlorade jämnvikten och med ett ångestskri försvann i det smutsiga grufvattnet.

Med återhållen andedräkt och likblekt ansikte stirrade Jan Person på den mörka vattenytans våldsamma ringlar och de uppstigande bubblorna från den drunknande. Här var djupt, sades det. Flera hundra meter hade grufvan blifvit nedsprängd innan den öfvergafs och blef ställd under vatten. Och den, som föll i, hade inte stora utsikter att ta sig upp utefter de tvärbranta malmväggarna.

Skogsvaktaren måste ha sjunkit som en gråsten. Inte en enda gång kom han upp till ytan, som så småningom jämnade ut sig och återtog sin spegelblanka, gråsvarta färg som polerad stål.

När Jan Person med en rysning vände sig bort fick han syn på skogsvaktarens bössa, som blifvit liggande vid branten. Utan att reflektera tog han upp den och gick hastigt därifrån.

Han tittade hvarken åt höger eller vänster, han tänkte inte ett ögonblick på att någon kunde ha varit vittne till hans dåd. Den enda tanke, som nu rörde sig i hans hufvud och gjorde att han helt automatiskt, nästan som i en dröm gick framåt, kunde sammanfattas i ordet "mördare". En röst inom honom hviskade först detta ord helt sakta, sedan tyckte han det upprepades allt högre, och slutligen sjöng det och brusade i hans öron i alla möjliga tonarter: "Mördare! Mördare!

Mördare!”

Jan Person tyckte det kändes som om hans hjärna skulle sprängas. Det var som om någon förföljde honom, någon som i hans öron skrek ut detta ohyggliga ord, som lät som en dödsdom. Skälfvande i kroppen af en obetvinglig skräck, skyndade han att gömma skogvaktarens bössa på samma plats, där han brukar ha sin egen. Och just då hörde han ett afläget hallå, som upprepades flera gånger. Men Jan Person vågade inte vända hufvudet åt det håll, hvarifrån ljudet kom. Han sprang, sprang som för lifvet nedåt byn —

Kommen till skogsbrynet måste han sätta sig ned och andas ut. I det tillstånd han nu var kunde han inte visa sig för någon. Med darande hand torkade han svetten ur pannan, medan hans blåbleka läppar försökte hviska till honom, att det hela bara var en olyckshändelse. Men han lyckades inte öfvertyga sig själf. Inom sig måste han erkänna, att den försåtliga stöt han gifvit skogvaktaren just var med afsikt att stöta honom ner i djupet.

Hur länge han suttit där med sitt grubbel visste han inte. Men när han fortsatte vägen hem, kände han sig betydligt lugnare, åtminstone så länge han var ensam. Sedan, när han började möta människor, blef det annorlunda. Han tyckte att man tittade så märkvärdigt på honom och att i bekanta personers hälsningar låg ett hånfullt, föraktligt löje.

Så småningom blef han åter rof för en obetvinglig ängslan. En skräck, som han inte kunde förklara. Ingen människa visste ju hvad som händt. Och hvad den djupa grufsjön gömde skulle väl aldrig komma i dagen.

Men Jan Person kunde inte frigöra sig fria denna besynnerliga och, som han själf sade sig, alldeles omotiverade skräck. Som om han vore rädd för sin egen skugga smög han sig utefter gärdesgården. Då

och då vände han sig försiktigt om, inbillande sig att han var förföljd. Och när han kom ut på stora landsvägen, kände han sig så uppskakad och förstörd, att han knappast kunde gå utan att vackla.

Och där, där framför sig, såg han helt oväntadt sin gamle ovän Olof Hansson, och i hans sällskap var — länsmannen! De pratade ifrigt och lade inte märke till Jan Person, förr än de voro alldeles inpå honom.

— Se där ha vi honom ju! utbrast kommissarien. Det var tur.

— Ja, då skall vi väl klämma ur honom sanningen, tillade Olof Hansson med ett elakt grin. Hör du min käre Jan, hvad gjorde du uppe vid grufsjön i morse?

Jan Persons tunga nekade att göra tjänst,

— Jaså, ni svarar inte, sade länsmannen. Ja, då måste jag väl tala om för er att Olof Hansson såg er, då ni gömde bössan och att vi sedan tillsammans varit där uppe och funnit offret för er mordlust.

— Gud i himmelen! utbrast Jan Person, skälfvande i hela kroppen. Har — han då — flutit upp? Jag — jag bedyrar att det — var — en — olyckshändelse.

— Olyckshändelse? Kommissarien såg ut som ett frågetecken.

— Ja — det — det vill säga, att jag gjorde det till självförsvar. Det — det var — nödvärn!

— Nödvärn? Kommissarien tycktes fortfarande inte vilja fatta.

— Ja, han öfverföll mig ju — han var mycket — starkare än jag — skogvaktaren — och — så —

— Och så, upprepade länsmannen med spänning.

— Och så — knuffade jag — honom i — vattnet. Det vet ni väl för resten — efter — ni — funnit — honom.

— Honom, skogvaktarn? utbrast kommissarien häpen. Nej, det

var tjädertuppen vi hittade —

Fakta: Författaren S. A. Duse

Namn: Samuel August Duse.

Född: 2 augusti 1873, Stockholm.

Död: 9 februari 1933, Stockholm.

Föräldrar: kammarjunkare Carl Patrik Teodard Duse och Anna Matilda Forssberg.

Engelskspråkiga deckare är fyllda av just... privatdeckare, medan svenska nästan bara har poliser i huvudrollerna.

Men när den första svenska deckarvågen började år 1913 så var det en privatdetektiv i huvudrollen: Leo Carrington. Denne driver en kombinerad advokat- och detektivbyrå, är en mästare i förklädnad, ekonomiskt oberoende och är så bra på att lösa brott att polisen ofta låter honom ta hand om svårlösta brottsutredningar.

Detektiven Carrington skapades av en av svensk kulturs mest spännande personligheter, Samuel August Duse.

Han började sin karriär inom militären och var yrkesofficer inom Svea artilleriregemente.

Men det var som äventyrare han första gången skapade rubriker. Han deltog i den svenska Antarktisexpeditionen 1901-1904 som me-

teorolog och kartograf. Han tillbringade en mycket tuff vinter i Hop-pets vik i Sydpolshavet, en av de svåraste som några forskare upplevt. Han skrev ner sina upplevelser i boken "Bland pingviner och sälar" vilket gjorde honom berömd i hela landet.

Under de följande åren skrev han flera pjäser men gled sakta men säkert över till berättelser om äventyr och brott. Ofta skrev han under pseudonymen Sam Sellén.

År 1913 publicerades hans första Leo Carrington-deckare, "Stilett-käppen", som blev en stor succé. Inspirationen till Leo Carrington är hämtad från Sherlock Holmes, något som inte minst märks i slutet av böckerna då deckaren presenterar alla ledtrådar och pekar ut en mördare.

Framgången gjorde att "S. A. Duse" på egen hand skapade den första svenska deckarvågen. I snabb följd kom böckerna "Det nattliga äventyret" (1914), "Spader kung" (1915), "Doktor Smirnos dagbok" (1917), "De fyra klöveressen" (1918), "Cobra-mysteriet" (1919), "Antisemiten" (1921), "Nattens gåta" (1922), "Leo Carringtons dubbelgångare" (1923), "Hemligheten" (1924), "Fallet Dagmar" (1925), "Skuggan" (1926), "Pistolskottet" (1928) och "Zuleikas hämnd" (1929).

Böckerna gavs ut i upplaga efter upplaga och spreds över hela världen med översättningar till ett dussintal språk.

Trots att han led av svåra smärtor efter skador under vintern vid Sydpolen var Duse flitig skribent, föreläsare och aktiv i olika sällskap. Han var också en uppmärksam målare och skulptör.

Den svenske deckarförfattaren avled i februari 1933 och ligger begravd på Norra Begravningsplatsen i Stockholm.

Samuel August Duse.